

ప్రథమ ముద్రణ

మే, 1958

కాపీలు: 1000

ముద్రణ:

శ్రీ దుర్గా ప్రిస్, నంద్యాల.

అంకితము

అన్న—చెలికాడు—గురుడు—మహాత్ముడు—దేవుడు
నిత వానిగ నను గాంచి—యెంతో ముగిసి:
నిన్న మొన్న దివి జేరె చిన్ని యన్న
రామచంద్రన్న స్మృతి-శిధి-లాంఛనమ్ము.

మహాకవి-కవితావసంతేత్వాది బిరుదాంచితులును,
 శ్రీరాయలసీమ పరిషదధ్యక్షులును,
 ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీసభ్యులును,
 శివభారత గ్రంథకర్తలును ఆగు
 శతావధాని

శ్రీ గడియారం వేంకటశేషశాస్త్రి గారిచే.

‘సీపు—నేను’ కృతికి

అభినందనములు:

ఆయతపుణ్యరాశిఫలమై కవితాలత పాదు లూర్చి తా
 నై యుదయించె; బెంచుటకునై పలుయత్నములేకయున్నఁ ద
 నై యిటు లేచి పూచె; గృత్తివై కృత్తికర్తృవృత్తి: సత్యనా
 రాయణమూర్తి! నీయెడ సరస్వతి కెంతటిమక్కువో గదా!

కతయునుగాద, కల్పనయుఁ గా దొకవర్ణన గాద; యిష్టదై
 నత మలకొండనుంకి యిలపై నడయాడ మదికొవిదిర్చి, యం
 చితమగు పూలబాటను రచించితి-వార్ద్ర)పదార్థభావనా
 స్పితముగ, భక్తియోగరథనిర్భరయానము లుల్లసిల్లఁగఁ.

“ఎంతటివాన్నికైన ఫలియింపదు జన్మము-శాంతిలేక, యై
 కాంతికభక్తి లేక, సుగుణాభ్యుత లేక, పరోపకారన
 చ్చింతన లేక, ధర్మపరిశీలన లే” కని కంఠమెత్తి సి
 ధ్ధాంతము నల్కు నీకృత్తి యథార్థ మఖండమొ! ఖండకావ్యమె

ఆసలు మీఱ నేర్చినది యాంగలభాషఁట! వృత్తియన్నఁ బో
 లీసుల నేతఁడై విరతి లేక పరాధులఁ బట్టుటంట! యీ
 వ్రాసిన కబ్బమన్న రసవత్కవితామృతమంట! యెప్పు డ
 భ్యాసము చేసితయ్య! జననాంతరపుణ్యముగాక, ధీఃధీ!

మెచ్చె లోకము, దేవుఁడు మెచ్చె నీదు
 పూన్కి! సత్యనారాయణమూర్తి! యిట్లై
 కృతుల శారదాదేవి నర్చింపునుయ్య!
 ఆయురారోగ్యభాగ్యమ్ము లలరుచుండ.

ప్రొద్దుటూరు
 6—4—1958

}

ఇట్లు.

గడియారం పేరికటశేషశాస్త్రి.

సంద్యాల మునిసిపల్ హైస్కూల్ ప్రధానాంధ్యపండితులు.

విద్యాన్, కావ్యక్షీర్ణ

శ్రీ మద్దులపల్లి వేంకట సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి గారిచే

‘నీవు-నేను’ అను గ్రంథమును గూర్చిన

అభినందనములు.

★

★

★

ప్రాయము రాకమున్నె యెక్క బాకెడి భావమయూఖమాలికల్
పాయలు వాటి హృద్గనభాగమునన్ స్ఫురియించె; గాని య
శ్రేయవి సాగియున్నయెడ నేమయియుండునో! మీద, సత్యనా
రాయణమూర్తి! యింతకును రంగము మాటినదయ్యె గైతకున్.

తీయని భావముల్ మనసుతీసిగ నుద్భవమైన వెల్లె బ
ద్యాయితధారతోఁ బ్రచురితం బొసరించితి రెల్లవార లా
ప్రాయన మొంద, గైత పరిపాకముఁ జెందఁగ; నౌట, సత్యనా
రాయణమూర్తి! సాధకత యబ్బెఁగదా! కవితావిభూతికిన్!

ప్రేయము ప్రేయమున్ జగముచే ననుభావ్యములౌ విధానమే
ధ్యేయముగా నెసంగు భవదీయకరస్ఫురణల్ ఘనామృత
ప్రాయములై సమస్తకవి పాఠకభోగ్యము లయ్యె సత్యనా
రాయణమూర్తి! యక్షరపదార్థసమాకలనానుకూలతన్.

చిడిపిచేతల చిడిముడిపాలు లే గాక

సరససభ్యత లేని సమయ మేమి?

నాస్తికత్వము మీటి, యాస్తికత్వము నిల్చు

పోకడ లుడుగాఱు చోక లేమి?

ఐహికమ్మనె గాని యాముష్మికముమాట
 యెఱుంగని యాంగ్లమ్ము గఱచు టేమి?
 కఱకుదనమ్ము చిక్కఁగఁ బట్టు పోలీసు
 శాఖలో నున్నతస్థాన మేమి?

ఇట్లు లుండంగ నిన్నింటి నెట్టివైచి
 మానవత్వము నిల్పుకో నూనినట్టి
 చర్య లగుపడుఁబో మీరచనలయందుఁ
 బూర్తి, సత్యనాగాయణమూర్తివర్య!

విశాఖామాజ్యము
 సంద్యాల.

20—4—1958.

}

ఇట్లు

మధులపల్లి వేంకటసుబ్బాహ్మణ్యశాస్త్రి.

కృతజ్ఞతాంజలి.

మూకం కరోతి వాచాలం పంగుం లఘయతే గిరిమ్,
యత్కృపా తమహం పఠదే పరమానంద నిర్ఘరం.

విజ్ఞులారా!

నేను కవి నా దామని యత్నించలేదు. నా కా ఆశకూడా లేదు.

వ్యాసవాల్మీకికాళిదాసులును, కవిత్రయమును, పెద్దనాది మహాకవులును సృజించిన కవితాప్రపంచములోని వింతలను-కొంత నరకై నా చూడని, చూచుట కవకాశములేని, నేను-నవ్యసందేశ మే మివ్వగలను! నా కా అధికారమూ లేదు, లేదనే ఆసంతృప్తిలేదు.

కాని-మానవుడుగా కొన్ని సుఖదుఃఖాలను చవి చూచినాను. పెద్దల ఆశీస్సుతో-వైకృత్యంతో, నాలోకల్గిన భావాలను ఛందస్సులో పెట్టగల్గినాను. ఏ భావాని కా భావముగా-ఏపద్యాని కా పద్యముగా చిందర వందరగా వుండినది. వీటిని ప్రకటిస్తామనే ఉద్దేశం కూడా వుండలేదు.

ఇంతలో-నాకు మార్గదర్శకులును, శ్రీకృష్ణభక్తులనూ అయిన మారెండవఅన్నగారు-శ్రీగోపేతిరామచంద్రరావుగారు పరమపదించిరి. ఈ పుష్పగుచ్ఛమును వారికి అంకితమిచ్చునభిప్రాయము మొగ్గతోడిగింది.

మా పోలీసుఆఫీసులో శ్రీ గొల్లాపిన్ని రామకృష్ణశాస్త్రి-ఒకసారస్వతపిపాసి-ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరణసందర్భమున “మహాభ్రోదయం” (పద్యాలు) ప్రకటించినాడు. అది-నాకెతో ఆసందం కల్గించింది. ఆ సహృదయునకు నా యీ రచనలను చూపెట్టినాను. వెంటనే అతడు-ఈ రచనలను గ్రంథరూపంలో ప్రకటించండని

ప్రోత్సహించడమే కాక-వాని నన్నిటిని ఒకచోట చేర్చి, శుద్ధప్రతి తయారుచేసి, చాలా వుత్సాహముతో, ఈ గ్రంథం ఈ రూపం దాల్చడానికి కారణభూతుడయినాడు. ఈ పూలపండలో ఇతని కృషి-దారము నంటిది.

పెన్సవాణ్ణి కనుక-ఈ మిత్రుడు సర్వవిధాలా అభివృద్ధికి రావలెనని ఆశీర్వాదిస్తూన్నాను.

కవితావసంతతుతో నాకు ఇతఃపూర్వము పరిచయంలేదు. వారు సావరంగా నా రచన విని, స్వయంగా చదివి, అభిమానంతో నన్నాశీర్వాదించినారు. వారికి నా నమస్సులు.

కవిమహర్షి (శ్రీ) మధులపల్లివారు-సరస్సులు, ఉదారహృదయులు. నిండుహృదయంతో నన్నాశీర్వాదించినారు. వారికి నా కేలు మోక్షు.

ముఖచిత్రమును ఊహించి, భావించిన (శ్రీ) పాశ్యం సంజీవ శాస్త్రి L. L. B., గారికిని; ఆ భావనకు స్వరూపమిచ్చి-అందచందములతో నా రచన కలంకారము గూర్చిన (శ్రీ) కే. (శ్రీ) గామమూర్తి (ప్రోఫెసు సబ్ ఇన్ స్పెక్టరు) గారికిని నా అభినందనములు.

నా యీ చిన్నకృతికి-అఖిలాంధ్రములో పేరుగాంచిన కవులు దీననపూలు కురిపించడమూ, సిద్ధ హస్తులైన చిత్రకారులతో డాబ్బులు లభించడమూ నా అదృష్టం.

ఇంతేకాక, పుక్తకాన్ని చూడముచ్చటగా ముద్రించిన (శ్రీ) దుగ్గా ప్రెస్సువారిని, వారి కార్మికవర్గాన్ని హృదయపూర్వకంగా అభినందిస్తూన్నాను.

సంద్యాం

విధేయుడు.

ఒక మాట

“నీవు-నేను” కాన్యం చిన్నది. గుణభారం గొప్పది. దీన్ని గురించి వ్రాయడం నాకంత సులభమైన పనికాదు. మా పదవులలో ఎంత అంతరం వుందో (వారు. Dy. S.P. నేను Clerk.) కవి గారికీ-నాకు వయసులోనే కాదు, విద్యా విజ్ఞానములలో కూడా అంత తేడావుంది. అయినా నా కీలవ కాశాన్ని కల్పించి మున్నుడి వ్రాయమని ఆనతిచ్చిన ఆ ఉదార చరిత్రునకు కృతజ్ఞుణ్ణి.

ఈ కృతి ఒక అపూర్వమైన శిల్పం. ఎన్నుకొన్న ఇతి వృత్తం ఎంత వుదాత్తమో ఉపయోగించిన ప్రతీ పదం అంత అర్థవంతం.

విషయ శీరికలనే గమనించండి!

“ప్రాతరుద్బోధం”తో జాగృతి చెందిన ఆత్మవంతుడు ఆ ప్రత్యూషపవనాంకూరములకు, తక్కుతక్కును తారలకు, భంగపాటున కోర్చికూడా శాంతి వీడని వ్యాఘ్రమేఖలకు ముగ్ధుడై పాంచభౌతికమైన ఈ సృష్టికీ - ఆసృష్టికర్తకూ “ప్రాంజలి” ఘటించి “ప్రార్థన” చేస్తాడు.

ఆసర్వ చైతన్యమూర్తితనకు “ప్రియతముడు”. దైవం దిన వ్యవహారాలలో ఇతడు “దైవబలమును” పురుషకార ముతో తూచి ఆంతర్యం అర్థంచేసి కొంటాడు. దాని పరిణా మమే “చిత్తశుద్ధి”. అందువల్ల అహం నశించగా “సత్సాంగత్యం” లభిస్తుంది. అంతలో జీవితంలో ఒక “తృప్తి” యేర్పడుతుంది.

ఈ విధంగా పురోగమిస్తున్న ఆత్మవంతునికి కలిగే అగ్నిపరీక్షే “ఛాయాదేవత”. సంయమన జీవనంవల్ల-ఏకాంతిక దీక్షతో సాధించిందంతా మహిమలు చూపడానికేనా? లేక, మరీ కొంతముందుకు వెళ్లడానికా! ఈసాధించిన మహిమలతో లోకకల్యాణం సాధించడం మేలుకాదా! అలనాడు- ఆ సాధించిన లోకకల్యాణం అంతా తనకు గర్వకారణమయితే? అధఃపతనం తప్పదేమో! లోకకల్యాణం ఘటిల్లవలసిందే. అది తన పురోగమనానికి అడ్డురాకూడదు.

ఆ సమన్వయం ఈ ఛాయాదేవతలో కన్పిస్తుంది. అంతేకాదు- గతానుగతికమైన యీ గ్రుడ్డిలోకాన్ని యీ భాగం సున్నితంగా వివరిస్తుంది.

మహాత్ముణ్ణి వదలి ఆయన నీడను దేవతగా ఆరాధిస్తుంది- లోకం.

ఈ విధంగా పరిణామమైన ఇతడిప్పుడు “స్థితప్రజ్ఞుడు”.

ఇతడిప్పుడు నిరంతరం నిరంతరాయంగా “చింతనం”తో ‘ఆత్మబోధ’తో కాలంగడుపుతాడు. పరాత్పరునికి “విన్నపం” చేస్తాడు. తన్ను తాను ‘సమర్పణం’ చేసికొంటాడు.

ఇట్టి ఉదాత్త భావపరిపూర్ణమైన యీ కృతిపేరు “నీవు-నేను”. నీవునేను అనే మహావాక్యాన్ని స్ఫురింపజేస్తుంది. ఇందులో భక్తి (నీవు-పరమాత్మ; నేను-భక్తుడు) జ్ఞాన (నీవే నేను) యోగములు, వానిలో అంతర్లీనమైన కర్మయోగము చక్కగా ప్రతిపాదించబడినవి.

[ప్రసాదగుణభూయిష్టమైన యీ కావ్యమంతా ఒక మనోహరగీతం. హృదయతంత్రీస్పందనముతో రసానుభూతి నందించే యీ అమృతకలశంలో ఈ యీ పదార్థాలు (అలంకారములు, నుడికారములు మొదలగునవి.) సమ్మిశ్రితములైన నని చెప్పబూనుకొనడం. ఆనందానుభూతికి అంతరాయమేమో!

ఇందలి భక్తికి అనధులు లేవు. ఏమతమువల్లైనా యీ భక్తిగేయముల నాలపించనచ్చు. అంతటను ఆ యా హృదయానివాసులైన ఉపాస్యదైవములే కాన్పింపగలరు. 'నర్వజగదధిపూర్ణమై, నిబిడ్డమై నమమై వెల్లు' ఆ అనంత శక్తియే ప్రత్యక్షమగును.

“ఏమత్తంతైన దేశ మదెట్టిదైన” భక్తిగేయం వింటే తనకు ఆనందమును ప్రసాదించ మని కోరడమే వినయ వినమిత్తుడైన భక్తుని ప్రార్థన. ఉరిని దీసెడువానిన్నియు, ఉరికి దగులువానిలోనే గాక- వలపించు నీతిబాహ్యమయిన కులటా ముఖంలోకూడా ఆపగాత్పరుని పరమమంగళరూపమును గాంచగలుగ నిచ్చయించు భక్తుని కన్న ఉదాత్తుడెవడు?

సర్వాంగసుందరమైన యీ మనోహరకావ్యమును శలాపేక్షారహితంగా ఆంధ్రలోకమునకు సమర్పించిన (శ్రీ) గోపేటి సత్యనారాయణమూర్తిగారికి పగాత్పరుడు పరమశుభముల ప్రసాదించుగాత మని ప్రార్థిస్తున్నాను.

సంద్యాల. } విభేయడు,
6-6-1958 } గొల్లాపిన్ని రామకృష్ణ శాస్త్రి.

విషయ సూచిక.

మంగళా చరణము	
ప్రాతరుద్బోధము	1
ప్రాంజలి	2
ప్రార్థన	8
ప్రియతముడు	12
దైవబలము	15
చిత్తశుద్ధి	17
సత్సంగత్యము	23
తృప్తి	29
ఛాయాదేవత	31
సితప్రస్థాడు	34
చింతనము	44
ఆత్మబోధ	50
విన్నపము	53
సమర్పణము	57

మం గళా - చ రణ ము

శ్రీలఁ గుఱియుఁ గటాక్ష మాలికల తోడ
శ్రేయ మొడఁగూర్చు నభయ ముద్రికను దాల్చి,
మందహాసంబు మోవిపైఁ జిందులాడఁ
గానుపించు దేవుండు రక్షకుఁడు—నాకు.

ప్రాతరుద్బోధము.

కనుకా రాగ శుభోదయద్యుతి దెసల్ గ్రమ్మక దమశ్చాయ లో
సరితెక-మేల్కొన వేల! నీయలసతెక జాలించి; రారాజు పే
రు రహిన్ బాడుము కంఠమెత్తి యఘవిద్రోహంబుగా, నాత్మలో
గురువుల్ వారెడు ప్రేమనాకధునిలోఁ గ్రుంకంగ లేలె మ్మిఁకన్.

చిరతిర సాపతాపము సశింపంగఁ, బుట్టువు సార్థకంబుగా
సరమర దక్కి యీతని పదాబ్జములం దల మోపి “హే కృపా
పర! శరణాగతోస్మి, పరిపాలయ మా” మ్మని వేడుకొమ్ము- మై
గరుపొడువంగ, నశ్రులు మొగంబునఁ గాల్చులు గట్టి పాఱగన్.

ఆతనిమేలు చాటునటు లల్లవె పుల్లులు గెల్లు సెల్లు “సం
త్రాతకు, సర్వమంగళవిధాతకు జే” యని వాడుఁ దియ్యనకః
గౌతుక మొప్పుఁ బ్రాకృతి మొగంబునఁ కుంకుమఁ దీర్చి- యద్భుతం
బైతగఁ బట్టుచున్న దదె - యారతి బంగరుపల్లెరంబునన్.

నీ రూపంబును విస్మరించి, యకటా! నిస్సారసంసారపుం
బోగాముల్ కడు మెచ్చి, యచ్చపుధృతిన్ బోనాడి, యజ్ఞానవి
ద్యారాసిక్యసమగ్రపండితుఁడై ద్రోహధతుఁడైతి: వీ
ఘోరంబా నలసత్వ మెయ్యెడల నీకున్ దాపురం బయ్యెనో?

తగ దీనూంద్యము-స్వాత్మఘాతకము: నిదామోహియై, యక్రటా!
వగలం జిక్కితి; వీ యసగమున కెవ్వారున్ నిమిత్తంబు గా
రు: గతప్రజ్ఞుడ వౌట నీ సహజ సారూప్యంబె లక్షింపలే
క-గతిన్ గానవు: మేలుకొ, మ్మనఘ! సుజ్ఞానంబుఁ బాటెపురూ.

ప్రాంజలి.

ఎవ్వని శుభనామ మేప్రొద్దుఁ గీర్తించి
 భక్తుండు సంసారవార్ధి దాఱు,
 ఎవ్వని కర్పించి యెల్లకర్మంబులఁ
 గడతేఱు ముక్తుఁడై కర్మతండు,
 ఎవ్వని పదపద్మ మెదలోన నెలకొల్పి
 యటకాల మృత్యువు నడచు- యోగి,
 ఎవ్వని తత్త్వంబు నేపాఱు జింతించి
 యఘశోషగుండయి యలరు ధ్వాని,
 ఎవని బొడఁగాంచి-క్రీడింతు రెవనియందు
 మునులు, సన్న్యాసులును; నట్టి ఘనుఁడు-పూజ్యుఁ
 డప్రమేయుండు పరమేశుఁ డఖిలసాక్షి-
 యనయ మిట నిల్చు బాగుట. యగుచు నాకు.

తులలేని నీతేనె లొలుకు పిల్చున కాగుఁ
 జేసి, నీనుల నొగ్గి గాసిఁ జెంది,
 గతజీవులన్ జీవకళ లుట్టిపడఁ జేయు-
 నమృత హస్తస్పర్శ మభిలషించి,
 మూఁడులోకముల సమ్మోహింపఁజేయు నీ
 మూర్తికై యనిమిషమూర్తిఁ దాల్చి,
 వాచామగోచర ప్రాభవుం డగు నిన్ను
 నుతిఁ జేయ గొంతెత్తి శ్రుతులఁ బాడి,

స్వాతి కాదైకు వేచి విప్పారి యన్న
ముత్తైపుంజిప్పనలె—మదిఁ బురులు విప్పి
కాచి యున్నాడ నీమృదు గానలహరిఁ
దృప్తునిగఁ జేసి యాశీర్వాదింపు, తండ్రీ!

తెల్కొత శ్కను లసత్తారకాగణముల
వీక్షింప సీచూపు విదిత మగును,
మందమంద సుగంధ మలయానిలంబు మై
సోఁకినంత నె యూర్పుసాబగు దెలియు,
ఘన ఘనాఘనముల గర్జనంబుల విన్న
గంభీరవాగ్ధరిగరిమ వెలయు,
భంగపాటున కోర్పు వార్ధిమేఖల శాంత
మరయ నీయోర్పున కనధి తోచు,
నెచట నేకాళమం దెది యెల్లు కనినఁ-
దరళ విభ్రాంత చకిత చేతస్కు లాచుఁ
గాంత్తు నీదిన్యదూపంబు కన్నులార
భక్తతతి—యెంత వాత్సల్యపరుడవయ్య!

వచ్చియు గాని శ్తనంబుల విన్నంత
ననురాగమునఁ జూతు జననిరీతిఁ
జెను మాగ్ధములఁ బట్టి చెడిపోవువేళల
దంశించి మరలుతు తండ్రీమాడ్కిఁ;
గారించు రోగాదికష్టపరంపరఁ
గను గల్గి నర్థింతు కాంతబోకఁ;

గలగుండునడి ముఖముల ముద్ది యుండంగ ;
వడినడిఁ జనుదెంతు కొడుకువోలె;

తల్లి, దండెయుఁ, బ్రయుగాలు, తనయుఁ డగుచు
నన్ని దశలను విడువని యట్టి బంధు
వగుచు, గురుఁగు, మిత్రుండునై యరయు నిన్ను
గన్ను గానక కనుఁగొనకున్నవాఁడ.

నీస్వరూపం బెంత నిర్మలమో. కాని
భావింప నేదియుఁ బాలు వోదు;
నిందాస్తుతుల కెంత నిస్పృహుండవో కాని
నిష్ఠయింప మనసు నేర్వలేదు;
నీదయాధరితహృన్నిలయ మెట్టివో కాని
తలపోయ నెంతకుఁ దరము కాదు;
నీసృష్టి వైచిత్ర్యనియమ మేమో కాని
యరసి యూహింప నాధ్యంత్ర కాదు;
ఇంతకును నీగుణంబుల నేవిధాన
దేనికిఁ బోల్తు మాన్ననుఁ దెల్లము గద
యద్ది నీసృష్టిలోననే యణగి యున్న
వస్తు నని! యేల నా కిట్టిపనితనమ్ము?

నీయాజ్ఞ జవదాటు నేరక కాఁబోలు
నుదధి యోషిక లేక హేళురుపెట్టు;
నీవు కల్పించిన నియతిఁ దప్పగ లేక
భానుఁ డలుక నెఱ్ఱవాఁడుచుండు;

నీ విధించిన రీతి నిండుదనంబుఁ గో
 లోపియి విధుఁడు హిమాశ్రులను రాల్చు;
 నీ శాసననిరూఢి నింగి నభ్ర ముటిమ
 వర్షించి సిగ్గునఁ బాలిపోవు;
 నయిన, విసువుల కలుకల కశ్రులకును
 సిగ్గున కొకింతయేన్ మన సొగ్గుకుండఁ—
 దనయులకు—మాకు—సేమంబె తనరఁ జూతుః
 భళిర! నీయప్పు మాకుఁ దీర్పంగఁ దరమె?

గ్రీష్మాతపమ్మునఁ గీడ్పడు నొడలికిఁ
 జలువ తెమ్మెరలచే శాంతిఁ గూర్చి;
 మండుటెండలకుఁ గంపము నొందు ప్రకృతికి
 వార్షికవేళ జీవనముఁ బోసి;
 నీతుబాధకు నోడి చివికి యుండినవేళఁ
 దనియఁజేయఁగ వసంతమ్ముఁ బఱపి;
 తెరయెత్తి—తెరదింపి తీరున నాడింతు
 సుఖ దుఃఖనాటికఁ జోద్యముగను—

భళిర! నీస్పష్టికాశలపరిణతికిని—
 ననుపమ కృపాగుణంబున కంత తేదుః
 చిత్ర! మో జగన్నాటకసూత్రధారి!
 సకలసజ్జనవధన్యు! సాధుమూర్తి!

దిన మెల్ల రవి నిజదీప్తిచే జగముల
 వెలిగించి తేజంబు వీడకుంటః
 నిర్మలాంబువులను నిత్యంబు నొసఁగుచుఁ
 దలుగకుండ నదులు తరలుచుంటః
 చల్లగాలుల నజస్రము వీచుచును వాయు
 వొక్కింత బల్మనైన నుడుగకుంటః
 సమయ మారసి జీననము ధారవోసి పో
 పించు మేఘంబు వర్షించుచుంటః

పంట పొలములఁ గన్నులపండు వగుచు
 నెఱుక లేని కాలమునుండి పృథ్వి మనుటః
 పాంచభౌతిక మైన యీ ప్రకృతి యెల్ల
 నీకు లోఁబడియుంట కాన్పించు - దేవ!

దుర్నిరీక్ష్యప్రభల్ తొంగలించెడు రవి
 వెలవెల్లఁబాటు నీవెల్లు ముందు,
 ప్రకృతి యంతయుఁ బరివ్యాప్త మౌ నాకాశ
 ముడివోవు నీవ్యాప్తి నుగ్గడింప,
 ధవళాతి ధవళ సాంద్ర త్యోత్స్నలను జిందు
 శశి - కుందు నీక్షీర్తిఁ జాటు లేక,
 ననకారు నలపూరు నవ్యశోభ లవెల్లఁ
 దల వంచు నీచక్కఁదనము ముండు-

భభిర! నీసాటి లే దెందు - బహుళమైన
 యీ చరాచరసృష్టియం దింత నిజము!

నిన్ను నీసృష్టితోఁ బోల్ప నెన్ను తెల్ల-
సూర్యునకు దివ్యైఁ జూపెడిచొప్పు కాదే?

పరమకృపావిశేషమునఁ బాయక యెప్పుడు మమ్ము సాకు దీ
వరమర లేక; నేను దిన మంతయు నాపనిలోన నుండిరా
తిరి నిదురించి నిన్ మఱితు; దేవ! యటయ్యును నన్ ఊమింతువే!
నిరవధికానురక్తి యన నీదెకదా! భవపాశమోచనా!

దొరకొను శోభలన్ బ్రకృతితో నునుబచ్చని పెండ్లిపీటపై
ముఠిసెడు నీకు కాల మను ముద్దియ-కోయిలకంఠ మెత్తి తా
నరుణగభస్తిమాలికల నారతు లెత్తెడుఁ, జూడుమా! హృదం
బురుహము రేకు లెత్తఁగఁ-బ్రమోదమరందముఁ జిల్కరింపుమా!

ప్రార్థన.

“Bless me, my beloved” (మా అన్న గారు కీ॥ శే॥
శ్రీ గోకుటి రామచంద్రరావుగారు, రచించినది) అను ఆంగ్ల పద్య
మున కనువాదము.

ప్రకృతిలో నిన్నుఁ జూచెడు భాగ్య మబ్బి
నప్పు, డా నీదుమృదుదరహాసముఖముఁ
బోల్చు కొన్నప్పుడు తనువు పులకరింప-
కాల్పలై పాఱఁ బ్రేమాశ్రు కణము యరలి-
మునిగి పోనిమ్ము నన్ను సమ్మోదవాధి.

ఏ మతంబైన-దేశ మదెట్టిదైన
భక్తుఁ డేకాంతమున నీకు బంపుకొ నెడి
భావగీతిక కాని, యన్యక్త మధుర
కంతమునఁ బాడు ప్రార్థన కాని, చెవుల
నొలికినంత నె హృదయమ్ము జలదరింప
నిమ్ము-కటిక చీకటిమెఱ పెనఁగురీతి.

ప్రభువతంసమ! నీతోడఁ బల్కునపుడు
భక్తివాహిని నామ రూపముల తటము
లొరసికొని, పొంగి, వరదయై పొరలనిమ్ము-
ప్రేమసాగర! నీలోనఁ బేర్చి గలిసి
లీనమైపోయి కలరూపు లేక యుండ-

త్యలసన్నామపదమును బావనముగఁ
బంచమస్వరమున నన్నుఁ బాడనిమ్ము.

రాజితామోదచరణపం కేజయుగళిఁ
దొలఁగనీయకు నా చూఁక్కితుమ్మెదలకు.

జీవితము దుర్భరం బయి చెలఁగఁ, గట్ట
సముదయము పైకొనంగ, విచారభరము
క్రుంగఁదీయఁగ, సంసారఘోరరాత్రి
చుట్ట ముట్టఁగ, సర్వంబు శూన్యతఁ గన,
నీదు ప్రేమయె యూతగా నెగడ నిమ్ము.

ఉరిని దీ సెడువానిని, నుదికిఁ దగులు
వాని, హతుని, హంతను, భయపడు మృగంబుఁ,
బైఁ బడంగ నుంకించెడు భయదఘోర
సింహముఖమును, మృత్యునిశితక రాశి
దంష్ట్రులను, బంజరస్థ పతింగ లోల
నేత్రయుగ్మము, నలపించు నీతిబాహ్య
మయిన కులటాముఖంబుఁ గనియెడునపుడు,
వేకునను, స్తోత్రశాఖల వీచు మలయ
పవన మృదు సిస్సనంబుల, భ్రమరగీత
లల్లనం గగ్గపేయంబు లై నయపుడు,
మధురరసములఁ జిప్పిలు మగచిఫలము
లను జవింగొనునప్పుడు, వినుతయశులఁ

బూజ్యలపదంబు లంటునప్పుడును నీదు
పరమమంగళరూప మేపారఁ గాంచఁ
గలుగ నిమ్మోయి!

అంతటఁ జెలఁగుకతన

రెంటఁ బ్రేమస్వరూపివౌ ట్లేడ నీవ-
చేతనాచేతనంబైన సృష్టి-మూర్తిఁ
దాలిచి పరోక్షముననొ ప్రత్యక్షముననొ
జగము లలరించుచుందు విచ్చావిభూతి.

సంధ్యలను-బర్హతాగ్ర ప్రశస్తతలము
స్వర్ణకాంతల నీనెను సమయములను-
గగన మొకనక భూమిని గలిసి ముద్దుఁ
గొనెడు సదనున-వెదఁజిమ్ము కోటికోటి
రోచులకా గాంచునప్పుడు నోచుకొందుఁ
గాక నీనేర్పుఁ గని నిన్నె కలసిపోవ!

ఎన్నఁజేనియు నీజగ మెఱుంగలేని
కళలకున్ దల్లి వీ వని తెలిసికొందు.

ఏను మూఢుడఁ గాకున్న నెన్నిమాట
లంతమే లేని నీప్రేమ నింతె యింతె
కోరుదునె?— రాజరాజును జేరి యొక్క
గాజపూసనె యరించుకరణి దోస.

కాన దయచేయు మీ వరదాన మొకటి:

ఒక్కమాటుగ భక్తిని జొక్కి, సతము

నీదుకరుణాతరంగిణి నీడు లాడి,

శాంతిజలముల స్నానంబు సలిపి, దివ్య

తేజమున లీనమై పోవ-

దేన! మదిని

గెరలు సంతోషమున దివ్య కీర్తనములఁ

బాడఁ గన నిమ్ము! పెతలఁ బాపంగ రమ్ము!

ఓ మహాశిల్పి! విశ్వమహాదయమున

కద్దుతానంతరచనల నలనఁచు

దిట్టపుగదోయి! నాయెదఁ దీర్చి, దిద్ది

నన్నుఁ జిత్రింప ర మ్మేల; కన్నడింతు?—

ఓ జగన్నేత! గురువర! యో పవిత్ర

మూర్తి! నెచ్చెలి! యెనలేని యార్క్తి జెంది

దిక్కు సీవంటి సాశీర్వదింపు మోయి!—

కనులు మూసితి; నీకృపాకలితదృక్కు

లను మరల్చకు; తెరచినఁ గనెదఁగాక

మోహనంబైన నీదివ్యమూర్తి మఱల-

నిన్నె యర్పింతుఁ— బ్రయతమా! నిన్నె గొలుతు.

ప్రియ త ముఁ డు

ఆలుబిడ్డలు తుదకు నా యనుచుఁ జెప్పు
 కొనఁగఁ దగువారు లేక-పైకొను జరాప్ర
 కోపతాపంబులకు లొంగి, క్రుంగిపోయి,
 నిలువ నీడయుఁ జూర్చుకో వలువ లేక-
 చివికి, జీర్ణించి- యాఁకఁగిచిచ్చుపెల్లు
 చేత నింటింటికిని బొట్టఁ జేతఁ బట్టి
 “వట్టై యోగిర” మని గుండె బిడ్డు నగుల
 గేస్తుల యసభ్యతా తిరస్కృతులఁ దగిలి
 వీధిఁ బడిపోవు నా నిలువేద పక్షి,
 యలసి సుడివోవకుండఁ దా నండ యగుచుఁ
 జల్లని కరంబులన్ దేర్చి శ్రమము వాపు
 నాత్మబంధువు-రక్షకుఁ డతఁ డెచుండు?
 నిండు కృపవాఁడు-దీనావనుండు గాక!-

మోవిపై జిలునగవులు మోసు లెత్తి;
 జల్లనై న చూపులఁ-దేనె జల్లు కురియు
 పలుకుల-నజాండగోళమూల్ పులకరింపఁ
 జరణదాసులఁ దరిఁజేర్చు తరుణ మనుచుఁ
 బాదవిన్యాసమునఁ దడఁబాటుఁ దెలుపఁ
 దరలి వచ్చెడు పరమసౌందర్యమూర్తి-
 యెవఁడు కానోపు-నా మనోభవుఁడు గాక!

మిన్నేటి తరంగల మిసమిసఁ బురుడించు
 మృదులతనూకాంతి మెఱయుచుండ;
 నరవిచ్చినట్టి క్రొవ్విరి యనూనాచ్చప్ర
 కాశ మెల్లను హాసకళలఁ దేర;
 నరుణునిలో రాగ మంతయుఁ బనివడి
 కరపాదముల కూడిగములు నెఱవ;
 వీణారనంబుల వితనేయు పలుకులు
 వీనుల నమృతంపు సోనఁ గురియ;

మూఁడు లోకాల మురిపించు మూర్తిఁ దాల్చి,
 సరమసేవ్యుండు-నా భావి భాగ్యరేఖ-
 నన్ను మనసార మెచ్చి, ప్రసన్నుఁ డగుచు
 నుద్ధరించుట కదె వచ్చుచున్నవాఁడు!

పురుషింపఁ దనుకాంతి మొల్లమయి దిక్కుంజంబులఁ; గర్లని
 రభరమై-దుర్జనహృద్విదారక రథధ్వజంబు మిన్నంద;- వి
 స్ఫురదజ్ఞానుణలోచనద్యయి కృపాపూర్ణంబునై వెల్లఁగా
 నరుదెంచెఁ-రథియై ప్రభుండు: కనుఁజీ! యర్పింపుఁడీ. కానుకల్

దిక్కులు పిక్కటిల్ల నినదించె నదే జయభేరి; నాథుఁ డీ
 ప్రక్కకు వచ్చు: భక్తిని నుపాయన మీయఁగరండు! స్వామి- స
 మ్యక్కురుణాంతరంగుఁడు: దయాఁ మిముఁ దత్త్వియకోటిఁ జేర్చెడిఁ
 మొక్కుండు-లెండు! శాంతి సుఖముల్, సఖులార! యనుగ్రహించెడుఁ.

నీకయి విశాల మొనరించి నెమ్మనంబుఁ—
 గోర్కెల నణంచి, నినుఁ గాంచు కోర్కెఁ— దగిలి
 కాచుకొనియుంటి- నెన్నాల్లో కఠిననియతిఁ
 గదలి రావోయి! ప్రియతమా! కరుణ గలిగి.

మురియుచుందును నీవు ముం డెన్నఁడో వచ్చి
 పలవూరఁ గొఁగిటఁ బట్టె దనుచు;
 కులుకుచుందును నీవు కూర్చి దైవారంగఁ
 బ్రణయగీతంబులఁ బాడె దనుచు;
 పలవరింతును నీదు పాదపద్మము చెంతఁ
 దా వొసంగెద వంచుఁ దలఁచి తలఁచి;
 వడి యూర్పులం బుత్తు వచ్చి, మెచ్చియు, శుభా
 శీస్సులఁ బల్కి రక్షింతు వనుచు;

ఏమొ! యెప్పడో-యెట్టులో-యెఱుంగఁ గాని
 చిత్త ముఱ్ఱుతె లూఁగ, మైచేష్ట లుడుగ-
 నీదు వలపులె సతతంబు నెలవుకొనఁగ
 మునిగి తేలుచు నుందు సమ్మోదజలధి.

దైవ బలము

కల దొకపట్టణం బిలను గాంచన దేవపురంబు నాఁగ న
త్యలఘుసమ స్తనంపదల కాన్పదమై: నిజదర్పవహ్నికీ
లలఁ బర రాజుల౯ బదతలంబునకు౯ గొనితెచ్చి, హెచ్చి, త
న్నెలమి భజంపఁగాఁ బ్రజ: దినేశ్వరుఁ డేలెను దాని మేటియై

బాహుబలశాలి, ధీబలపరిణతుండు,
సకలశాస్త్రార్థవేత్తయై సాధుసేవ
నమున కలరును: గాని యనంతదైవ
శక్తి గనఁ జూచు-నతఁడు విశ్వాస మెడలి.

అటుపయి: గొంతకాలమున కప్పురి కిర్వరు భూసురోత్తముల్
కుటిలదరిద్రదేవతకుఁ గూరుచు మోములఁ గాంతిఁ దక్కి లో
నటమట దేవురింప నట యాచనఁ జేసికొనంగ వచ్చి: రెం
తటి ఘనులైన నాఁకలికి దాసులుగాఁ జరియింతు కాదాకో!

అనుదిన మిర్వరు భిక్షా
టన కేఁగుచు నుండు రచ్చటం గల ప్రతిసా
దనమున: సప్పుడు వారి
య్యనువున యాచింతు కరము నాశ్చర్యముగా౯.

ఒకఁ డను “దైవసహాయం
బొక యింత యొసంగు మమ్మ! యోగిర” మని, వే
తొకఁ డను “హనుజసహాయం
బొక యింత యొసంగు మమ్మ! యోదన” మనుచున్.

ఇరువురరీతులం గని దినేశ్వరుఁ “డిశ్వరశక్తి యేమి భూ
 సురున కొసంగు? నయ్యదియుఁ జూత” మటం చొక గున్తుశిన్ మణుల్
 నెఱిపి యొసంగె మానవుని నెయ్యముఁ గోరెడువానికిఁ-బఱా
 త్పరుని విచిత్రచర్యలను భావన సేయఁవరంబె యేరికిఁ?

అందలి రహస్య మెఱుంగక యొ ద్విజుండు
 నింటఁ గూశ్మాండములు పెక్కు లుంటఁ జేసి,
 తనదు నిర్భాగ్యదేవత తన్నుచుండఁ
 బ్రథమునకు నిచ్చె దాని నుపాయనముగ.

అది యెఱింగిన భూపాలుఁ డాత్మఁ డెలిసె
 “దైవబల మెక్కుఁ; డెంత నిర్ధనుఁడఁ గాని
 ధనదుఁ డయ్యెడు దైవంబు తలఁచినంతః
 వానికృపలేని బలము నిష్ఫల” మటంచు.

చి త్ర శు ద్ధి

హైందనకులప్రదీపకుఁ; డర్థిలోక
కల్పవృక్షంబు, శాత్రవకంటకంబు
నగు శివాజీ మహాప్రభుఁ డననిభరముఁ
దాల్చి, పాలించె బ్రజలను దండివోలె.

అతని కతంఁడె సాటి యగు-నాత్మమతోద్ధరణైకదీక్షకుఁ,
హిత మిత సత్యభాషలకు, హృద్యగుణంబుల, కార్తరక్షణౌ
చితికి, విదీర్ణ భారత విచిత్ర సమీకరణోద్యమక్రియా
చతురత, కాహవప్రళితసాహసవృత్తికి, జిత్తశుద్ధికి.

అతని ధర్మతత్పరత, కాహవధైర్యగుణప్రశస్తికిన్,
నైతికవర్తనంబున, కనాగతవేది సమర్థదేశికుం
డై తగు రామదాసుని పదాంబుజసేవయె మూలబంధ మాఁఁ
బూతచరిత్రుసేవనము పొంపిరివోవుట యెందుఁ గల్గునే?—

ఆ రామదాసుఁ—డతులగ
భీరుఁడు, మేధావి, విమలశృత్తుఁడు, సారో
దారుఁడు, మహిమోపేతుఁడు,
(శ్రీ)రామపదారవిందసేవారతుఁడు.

తఱచుగఁ గానలం దపము ధ్యానము సల్పుచు సంతరంగమం
దరసి పరాత్పరుం గను కృతాంగుఁ డతఁ: డఱులయ్య సన్సృతిన్
దరణము గానశోక పలుతాపములన్ వెతఁ గుందు మానవో
ద్దరణకు నెన్నఁజొచను నుదారచరితుఁడు రాజధానికి.

ఆగతి నేఁగుదెంచెను మహాత్ము స్వయంబుగఁ దోడ్చెచ్చును
 ద్యోగమునకా బ్రభుం! డవనతుండయి దండము వెట్టి, రాజ్యతం
 త్రాగమసంగతు ల్వినిచి, యన్నిట నాతనిఁ దృప్తుఁ జేసి, యెం
 దేఁగినఁ బాదచారియయి యేఁగుచు వెంట, సపర్యఁజేయుచుకా.

పురమునం దెంతకాల మప్పరమయోగి
 విడియు నందాఁక నతనికి విహితవృత్తి
 సేవ లొనరించు: నట్టి సచ్చీలమతికి
 దేశికారాధనమ కాదె తీరసేవ?

నరపతి యావిధాన ముని నాచికొనక బురవాసు లెవ్వరుకా-
 దొర సహియింపఁజాలఁ డని దోహాలు లయ్యును, భిక్షసేయఁగా
 వెఱుతుకా కాని-యాతఁ డటు వేరె తలంపఁడు: సజ్జనాభికికా
 గురుపదభక్తు లెంతయును గూర్తురుగాక పరాయివారి లే?

ఐనను రామదాసుఁ డట నచ్యుతభక్తిరసాభిషిక్తుఁడై
 పూనిక “దాసబోధము” నపూర్వగతిన్ వినిపింపఁ దన్మహా
 ఖ్యానవిమోహితాత్ములయి, యచ్చటివారలు ప్రేమతోడ నా
 హ్వనము సేతు రాతని- గృహమ్ములకుకా బదపూజ సేయఁగకా.

సమర్థసచిత్తుఁడై సకలసత్త్వములం దనవద్యుఁడైన య
 వ్యమలుఁడు బేద సాద యను భేద మెఱుంగక యెల్లవారికికా
 బ్రమద మొసంగుఁ-దత్ప్రతనపర్యలఁగెకొని: యెందుఁ జూచినకా
 దమమున ద్వంద్వముల్ గెలుచు ధన్యుల కిట్టి విభేద ముండునే?

ధరణీనాథుడు కర్ణుబోలి, పెలుచక దాసక్రియాశౌండుడై
పరగక-లేమికి దావు లేమి-నతయై ప్రాథత్వముకొ బాసి, జ
ర్జరితాంగంబున నుండె నొక్కెడ ననక సత్త్వంబుఁ గోల్పోయి త
త్పురకోణంబునఁ-బేదరా, లొకజరావ్యూహాత్మ జీవించెడిన్.

నిలుపేద యయ్యు నాయమ
యొరులకు జే సాచ: దెంత యోగ్యత! కరుణా
పరు లెవ్వరైనఁ దామై
యరితి నొసంగక గ్రహించి యాదట వోవున్.

కుడున నేమియు లేక కుండఁ బోవదు కాని,
యాకొన్న యితరుల కడలు మిగుల:
మెయిఁ గప్పకొన వస్త్రమే లేక కుములదు
వస్త్రహీనలఁ గాంచి వసటఁ జెందు:
నిలువ నీడయె లేక నెగులుఁ బొందదు కాని
యిలులేని వారికిఁ గలఁగు మదిని:
ఏదిక్కు లేక తా నితయు దిగు లొంద,
దాశ్రయ హీనయా ననధ కేఱు:

తనదుదుస్థితి కావంత తలక కొరుల
దైవ్యభావంబునకు మది దల్లడిలు-
దైవచోదిత మేరికి దప్ప దనుచుఁ
దెలిసియును గూఢ దయ లోనఁ దెరలుకొనఁ

పరహిత మొడు దక్కఁ దనభావమునం దితరాధకల్పనా
స్ఫరణయె లేని యా నియతబుద్ధికి దోచు నితాంతభక్తిత

త్వరుడయి, పామరత్వ మెడబాప గడంగిన రామదాసు శ్రీ
చరణము లంటి, భిక్ష నిడి సత్కృతి జేసెను వాంఛ యొక్కడున్.

కోరిక యీరికెత్తినను గూఢముఁ జేసెనుఁ గాని పిల్వగా
నేరదు భిక్ష కాతని వినీతు లనేకధనాఘ్య లిచ్చు న
త్కారము లాకవెట్టి తనదాయముఁ జేకొనడన్నశంకః ని
స్సారములై నశించుగద-సాగెడు కోర్కులు పేదవారికిన్!

అతఁ డంతర్ముఖుఁ డౌట నాయమమనోవ్యాపారముల్ పోల్చి, కాం
క్షిత మీఠేర్పంగ నొక్కప్రాద్దు కరుణాచేతస్కుడై యోగె, ద
త్తితా హఠాతుఁడు కాకయే: యివి కదా శిష్యుల్ మఱిం గోరు వాం
ఛితముల్ గూర్చువిధంబెఱింగి గురువుల్ చేయూతగా నిల్పుటల్!

వచ్చెడు నాయతిప్రసన్నులై ఖరి కద్భుతమోదచిత్తమై
హెచ్చినభక్తితోడ నెదురేగి, పదంబుల వ్రాలి, యగ్నిముల్
చెచ్చెర నిచ్చి, యుబ్బె-దనసేవకు సత్ఫల మబ్బె నంచు: నే
పొచ్చెము లేనియిట్టి గురుపూజకు నెద్దియు సాటి నచ్చునే?

వెరవున సేవలం దనిపి, పెన్నిధి యబ్బిన పేదమాడ్కి ని
ర్భరపరితోషణంబునఁ గుఱంగట నిల్చిన-దృష్టి మోదసం
భరితమనస్కుడై యతఁడు “బ్రహ్మపదార్పితచిత్తపై పొరిం
బారి సమయంగఁ గర్మ, మనఁ బొమ్మని దీవన లిచ్చె నంతటన్.

కవీయంబాతడి కోర్కెతో ‘భవతి! భిక్షాం దేహి!’ యంచుక వచింప, వడికొ స్తబ్ధత వీడి, విందునకు సంభారంబులన్ గూర్చు జేరునగా నుండినయింటి కాపె చనబో-రోధించి ద్వారంబునం, దనపథ్యం బిది-యవ్వదీయఁ జనః దీయాతిభ్యముల్ కూర్చునే?

అని తనపూన్నివో నడుప, “నక్కట! యేమిట సత్కరింతు నీ తని?—గజనయ్యె గానునకు; దండులముల్ సరిపోయె; నవ్వఁదే జనచను నీతఁ; డియ్యెడల సంకట మయ్యెను భిక్షసేయ; నె న్వినికీ దపింతు, నాతఁ డిటు వచ్చియు నిష్ఫలమయ్యెవాంఛయున్.”

అని యసహాయతన్ బొగులు నాపెయవస్థకు జాలిఁ జెంది, మెల్లన దరిఁ జేరి, “యిట్లు లడలం బని కల్గునె? కల్గినంతలో ననె సమకూర్పు మేదొః కననౌ నదె తుంబిఘలంబు; చూడు! దానినె పచనం బొనర్పు-మది-యించెడు మా కిట విందు పొందికన్.

అనవుడు వేగ లేచి, గురునాజ్ఞగ దానిఁ దలంచి, తిక్తమైనను దననేర్పు మీఱఁ బచనం బొనరించి, మనస్కరింపకే-యనితరబుద్ధితో ననఁటియాకున నడ్డనఁ జేసె దాని- నయ్యనఘుని నారగింపు మనె; సంత సతం డతిమోదితాత్ముడై.

రసనా! యెన్నిరసంబులన్ మెనవినన్ గ్రక్తిం గనంజాలః వీ పసయకా భోజ్యము నారగింపు మను, చాప్యాయంబునన్ మెల్లఁగా మెనవెన్ బ్రతముతోడఁ దత్సకలముకః బెల్లుబ్బి చిత్తంబు-త్తె వసమున్ దప్పఁగ వాలె-నాతనిపదాబ్రాంతమం దవ్వయున్.

సరగునఁ గ్రుచ్చి యెత్తి 'గుణసంపద నీ కెవరీడు వత్తు? రీ
 వెరవున నెవ్వ రీసరికి భిక్ష యొనర్పిరి? నేఁడు దొట్టి మ
 ద్గురుసమురాలిగా నెఱిగి కొల్పెదః నే నిఁకఁ బోయివత్తు' నం
 చరిగె నతః: డెఱుంగరు గదా మహనీయులదివ్యచిత్తముల్!

రామచంద్రుఁడు తొల్లి యరణ్యమందు
 శబరియాశీర్థమును బొంది సంతసించెః
 రామదాసుఁడు-నేఁడు పురంబులోనఁ
 బేదరాలింట నతిథియై-ప్రీతుఁడయ్యె.

నీప్రశ్న సంస్తవనీయదశా: నది యేల
 యందువా? సత్సంగ మలనడక మె
 నను జేగు టెంతటిఘనునన్మకైనను గాదు:
 సత్సంగమునను నిస్సంగి యగును:
 నిస్సంగి యగువాడు - నిర్వోహి, నిశ్చలుఁ
 డగుట జీవన్ముక్తు డగునుగాదె?
 అద్భుతంబుగ నీకు నద్వానిమహిమంబు
 ప్రత్యక్షముగఁ జూపవలయు: నిటుకు
 రెండు క్రోసులుగూడాన నుండుఁ బెన్ద
 మట్టి యొక్కటి: దానికొమ్మలను మిగుల
 నుత్పహించుచు నాడెడు నుడుత గెయికటి-
 తోడియునుతలతో జతఁగూడకుండ.

ఆచిక్రోడము చెంతకుజనుము - లోకాతీతమై యుంట-నీ
 వే చక్కంగ నెఱుంగనేర్తు: వట్టపై సద్దానిసత్సంగమ
 శ్రీచారిత్రము నెల్లలోకములకున్ శ్రేయోర్థివై తెల్పు, శి
 ష్టాచారా!" యని శౌరి వల్కు, మదిలో నవ్వాని శంకించుచున్

“చోద్యమయ్యెడు నిది! యెటఁ జూచితిమొకొ
 డడుత సత్సంగమహిమమ్ము నుడువ!-నైన
 నిం దొకరహస్య మేదేని యిమిడి యుండుఁ;
 గాన హరిపంపు సేయుట కార్య” మనుచు.

చని యటఁ జిక్రోడంబును
గని, ముని తనవచ్చినట్టి కార్యము నెఱిగిం
చిన నయ్యది వెనువెంట నె
యనిమిత్తమ యనులఁ బాసి యవనిఁ వ్రాలెన్.

అంత నారదుఁ “డిది యేమి యద్భుతంబు!
ఉఱక నుసురులఁ బాసె నీయుడుతః కృష్ణుఁ
డేల కల్లు వల్కు?— నిట్లేల నాకు
శ్రమముఁ గల్పింపఁ జూచు నిష్కారణంబ?”

అని తలపోయుచున్ మఱల నచ్చుతుపాలికి వచ్చి, తాఁ గనుం
గొనినది చెప్పినన్ మొగము కోమలహాసరుచిఁ దలిర్ప, నా
తనిఁ దిలకించి, శౌరి “యిటు దైన్యముఁ జెందుట మిమ్ముఁబోంట్లకున్
జనునె? తలంచినంతఁ గొనసాగినదాఁక విడంగఁ జెల్లునె?

అగుట నీచక్కి కిప్పు డేగినంతదవ్వు
చనుము; పొడఁగాంతు వొక్కకాసార మచటః
దానిచాయ నె కల్లు నుద్యానవనము;
నదియు బహుఫలపుష్పసంపదలఁ బాదలు.

అయ్యుపవనాంతరమ్మున నామ్ర మొండు
వెలయు; సద్దానిశాఖకు వ్రేలుఁ బైఱి
పంజరం; బందుఁ గల దేకువన్నె లొప్ప
చిలుక; యది తెల్పు సత్సంగఫలము నీకు.”

అనినన్ వింతయు సంశయంబు మదిలో నొత్సుకొమ్మున్ బెంప-
య్యన నచ్చోటికి బోయి, మాని తనకార్యం బెచ్చరింపంగ-జ
ట్టనఁ బ్రాణంబులు వాసె నాచిలుక: “కష్ట! యేమి పాపంబో! న,
గనినంతస్ మృతఁజెందె నిన్ని” యని వేగన్ గృష్ణుఁడొన్నిధ్యమున్

చేరఁగాఁ జని ముని దీనిఁ జెప్పినంత
వినయ మొప్పంగ హరి వాని ననునయించి-
పాననుడ! యింక నీ కిట్టిభంగ పాలు
కలుగ నేరదు; దొడరెడుఁ గార్యసిద్ధి.

రఘుకులస్రభువుల రాజధాని నయోధ్యఁ
బాలించు నొకపుణ్యశీలుఁ డిష్ట;
డతనికి జన్మించు సుతుఁ డొక్కఁ; డీదిన
మాబిడ్డ నడిగిన నతఁడు తెల్పు
సత్సంగఫల మని శౌరి వాక్రుచ్చిన
సార! నాపై నిట్టిభార మేల
నిడె?...నన్నుఁ జూచి యాబుడుతఁడు మడిసిన
నితఁ జెప్పవలెనె నాసుకృత? మైనఁ
బ్రభునిముదలను నెరవేర్పఁ బాటి; గాన
నిపుడె యేగెదఁ దత్పురాధీశుఁ జూడ
ననుచు సురమాని వెడలి యొయ్యన నయోధ్య
కొక్కతృటిలోనఁ దాఁ జేరి నక్కజముగ.

అతఁ డటు వచ్చినకా గని ధరాధిపుఁ డెంతయు సంతసించి-యం
చితముగ సర్వపాద్యములచేఁ బరిపూరితుఁ జేసి మ్రొక్కి “రాఁ
గతమును దెల్పినకా గడిదికర్జమునైన నొనర్తు వేగ, నా
సతి యిడు” మంచు వేడుకొన నారదుఁ డాదర మొప్ప నిట్లనెక.

జననాయక! నీ కిప్పుడు
జనియించిన బిడ్డ నొక్కసంప్రశ్నము సే
యన యే నేతెంచితి న
న్యూనకున్ సాధ్యంబు కాదు నుడువఁగ దానిక.

అనిన నాశ్చర్యమునఁ దోఁగియును విభంషు
సుతుని గొనిరాఁగ దాది కానతి యొసంగె;
నాబిడయు-దల్లి పొత్తిశ్చయందు నునిచి
పంచిన ని సుంగుఁ దెచ్చెఁ దాపసునికడకు.

స్మితముఖుఁ డైన యానిసువుమేనుఁ గరంబునఁ దాకి “సాధుసం
గతికి ఫలమ్ము నీన పలుకక దగునొజ్జ వటం చెటింగి వ
చ్చితి నినుఁ జూడ, నోచిటుత! చెప్ప వె!” యన్నమునీంద్రుఁ జూచి, య
ద్భుతమగురీతి నాబుడుత పొంకముగా వచియించె నీక్రియక.

“మునినాథ! మశూర్వపుణ్యవశంబునఁ
బడసితి నికాగాంచ భాగ్యగరిమః
మునుముందు నటన్మత్తమున నున్న యుడుతగ
నినుఁ జూచుకారణమునఁ బులుంగు
నైతిః గ్రమ్మఱ నీవు నవ్యాజముగ నాకు
దర్శనం బొసఁగినదానఁజేసి

మానవత్వము గల్గె; మఱియు రాచటికంబుఁ
 బ్రాపించె నిప్పు డప్పగిది నన్నుఁ
 గరమున స్పృశించినంతనఁ గలుషవితతి
 దొలఁగ బాములు సెల్ల శ్రీనిలయునెలవుఁ
 జేరఁగల నన్న నిత్యసంసేనమునఁ
 దొడరు సుకృతంపుమహిమము నుడువఁ దరమె?"

అన విని నారదుండు కడు హర్షము సెంది "సుఖంపు" మంచు దీ
 వన లిడి బిడ్డకు; మగుడ ద్వారకకు జని, "కృష్ణ! నందనం
 దన! దయఁ జూచి నన్ను జరితాంబుని జేసితి: వైన నీదువ
 రైన మరయంగ నేరనికతంబున మున్ను సంశయించితిక.

పిలిచినఁ బల్కకే- మనసు పిల్చినఁ బల్కెదు: కన్నుదోయికే
 వెలియయి-లోనికన్నులకు విం దొనఁగూర్చెదు: నీనసించుతా
 వులు పరిపూతముల్: సుగుణభూషణ! భక్తమనోగృహంబులకే
 వెలయుదు: నన్యదేశములఁ బేరిమిఁ జూపపు-భక్తమోహనా!

నెలకొని పూన్నితో, హృదయనీరజశీతమునందు బుద్ధిన్య
 త్తులనెడు పగ్గముల్ కడఁకతో సవరించుచు, నింద్రియాశ్శముల్
 మెలపునఁ దోలుచుక రిపుల మించినయూహ్యుని నిగ్రహించి నీ
 విలసనముల్ మది న్నిలుప వేడి, భజింతును బాగ్ధసారి!"

అనుచు గృష్ణుని గీర్తించి, యాకసమున
 కెగసి, మహతిని సుతఁజేసి, యగణితముగఁ
 గృష్ణచరితంబు బాడుచు-దృష్టఁ డగుచు
 జనియె-సురమాని లోకసంచారి యగుచు.

తృప్తి.

తృప్తాదూషితమై జగం బడల, నాస్తిక్యంబు వ్యాపింప, వ
ర్తిష్టుండై కలి మేర మీఱ, నినుఁ డుద్దీపించుచందాన-(శ్రీ)
కృష్ణాంశంబున నుద్భవించి జగతికొ శ్రీకృష్ణచైతన్యుఁ డా
కృష్ణప్రేమను గీర్తనాత్తమగు భక్తిన్ బాటె నిండారగన్.

అతఁడు లోకమంగళమహామతిఁ, దీర్ఘనిషేనణార్థమై
భూతల మెల్లఁ గ్రుమ్మరుచుఁ 'బూరిని' జేరి యొకప్పు డాపురీ
సాత రమాధినాథు పదదర్శనభాగ్యముఁ జూఱలాడి, సం
స్థితమనస్కుఁడై తరలఁ బ్రేమభరంబున మెల్లమెల్లనన్.

తొట్రిలుపదంబులను, బాష్పతోయ మురలు
కనుల, దేవాలయంబును గడచి కొంత
దప్పు చనినంత “నోప్రభూ! యివ్వడువున
నన్ను దయమాలి విడిచెదే?” యన్న యెలుఁగు
సన్నముగఁ గగ్గములు సోఱఁ జకితుఁ డగుచు.

తటుకున వెన్కెకున్ వాఱలి, తా నపుడప్పుడె దూరమయ్యు-వే
నట యనికే రయంబునఁ బ్రసన్నముఖంబున దేవళంబుచెం
గటకును బోయి, కాంచి యతికార్యశరీరునిఁ గుప్తహోగి నా
దటఁ గరపల్లవంబుల గదాధరుఁ డెత్తి యురాన నొత్తినన్.

ఆమహావ్యాధిబాధితఁ డద్భుతముగ
దుర్భరంబగు రోగంబు తొలఁగ - శీర్ణ
కాయము క్షణములో వజ్రకాయ మగుఁజుఁ
బరమ తేజస్వియై మ్రొక్కి పలికె నిల్లు.

చాయా ద వ త్తి.

పడసి యాత్మోపలబ్ధి—దుందుడుకు నెఱుంగ,
 “కాత్మవ త్వర్వభూతాని” యనెడు సుద్ది
 నుద్దవిడి జీవితంబున నూడి, ప్రేమ
 పులకితుండుండె మున్నోక్క— పుణ్యమూర్తి.

‘అమరుల కసాధ్యమై యొప్పునట్టి కీల
 మెట్టు లొకమర్త్యమాత్రున కెనయ వచ్చె?
 ‘జూత’ మని యెంచి యిందుండు భూతలమున
 కరుగుదెంచి పరీక్షించె నతని మిగుల.

అతఁ డిది సుంతయున్ దెలియఁ డచ్చహృదంబుజ కర్ణికాంతర
 స్థితజగదీశ్వరున్ మననసేయుచుఁ ద్యాగమె రూప మెత్తె నీ
 గతి భవి సంచరింప ననఁగాఁ దగి; యొర్పున కాదిపీఠమై
 సతతముఁ దన్ను లోకమును జల్లనిచూపుల హాసరేఖలన్.

‘సరి-యిది యద్భుతం’ బని ప్రసన్నత నాతని మెచ్చి, కాంక్షితం
 బరుదగుదానినైనఁ దన యంతకుఁ దానయి యీడలంచి, యం
 బరమున నిల్చి యిందుఁ “డనవమ్యఁడ! నీవు స్పృశించినంత—దు
 ర్భరమగు వ్యాధిమైనను నివారితమౌ వర మిత్తు” నంచనన్.

“అది యటు లుండనిండు; జగ మంతయు నోమఁగ దైవశక్తిసం
 పద తగియుండ, నాకు వర భారము లేల?” యటన్న మాని “నా
 ప్పు దనర దైవమే జగముఁ బ్రోచును మానుషరూపుడై యటఁ
 చుఁదెలుపరే మహాత్ము? లగుచో మఱి దైవము వేరె యున్నదే?

ఏవర మేని దప్పదు గ్రహింపు” మ టంచు సురేంద్రుడన్న “నో
పావనమూర్తి! నా కితరవాంఛ లవేల?—పరాత్పరుండె కా
ర్యావహుడై తలిర్పఁ?— బతితావనభారము మీకు జెల్లదే?
యీవరముల్ గ్రహించి-నరు నీశ్వరుడూరగుఁగా నొనర్తునే?”

అనుచు బ్రత్యుత్తరం బీయ విని, మహేంద్రుఁ
“జోయి! వర మొక డీయ నుద్యుష్టుడనయి
వచ్చితిని; గాన మాణాడవలన; దొక్క
వరము గ్రహియింపు మిచ్చకు వచ్చుదాని.”

అనిన నాపూజ్యుఁ డెదుగాడ కక్క-జముగఁ
దాను దెలియక జగదభ్యుదయముకొఱకు
సత్కృతు లొనర్చునట్టుల సతత మొక్క
వరము నర్థించె; నంత దివస్పృహయును.

అతనిలోకకల్యాణపరాయణతకు
మెచ్చి, యాతనిస్నేహిడ యెచ్చ టెచటఁ
బరగు, నచ్చేటు లెల్ల సంపదలఁ బూదలి,
కోరికలఁ దీర్ప వర మిచ్చి చేరె దివికి.

అది మొద లూషరసలులు-నాతఁడు మెట్టిన సస్యసంపదన్
బాదలెడు వానినీడ యెటువో బ్రసరించుటఁ; దత్ప్రభావ మా
సదయుఁ డెఱుంగకుండ నె, వెనక్ సమయించుచు- వ్యాధులెల్ల, నె
మ్మది నొడఁగూర్చుచున్ బ్రజకు మంగళదాయకమై చెలంగినన్.

స్థిత ప్రజ్ఞాఁడు

వేదపదారజాలము సువిస్తరబోధకమై చెలంగఁగా
 బోదెలు కట్టినట్లు స్మృతిపుంజములన్ రచించి, తత్త్వసం
 వాదమునం దజేయుడయి ప్రస్తుతి కెక్కిన యాజ్ఞానల్కుండ
 త్యాదర మొప్పఁగాఁ గజపు నార్నిపథంబును శిష్యకోటికిన్.

తననుడివిన వేదార్థముఁ
 దననడనడిఁ జూపునట్టి ధన్యుడు- ఛాత్రుల్
 గొనకొని యర్థింపఁగఁ బ్ర
 మినుకుల గూఢార్థ మెల్ల మెలపునఁ దెలుపున్.

సౌమ్యగుణశీలు, రాత్మజిహ్వాసు, యాగ్య
 రేతసు లతనిశిష్యులు రేపు మాపు
 నభ్యసించుదు శాస్త్రంబు; లందు జనకుఁ
 డొక్కరుడు కర్మయోగి నా నొప్పుచుండు.

బలిసి యరిగాఁపులై భూమిపతులు గొలువ
 జనకుపోలికఁ బ్రజలను సాకుకతన,
 సార్థకాభిఖ్యుఁ డయ్యె నాజనకస్వపతి
 దమితబాహ్యంతరారాతి ధర్మరీతి.

ధరణీభరమ్ము నొడలఁ దాల్చియును రాజ్య
 కాంక్ష నేరని మేటికర్మయోగి,
 కడలేనిసిరుల భోగము లొందియునుగూడఁ
 దగుల మెఱుంగని ధన్యజీవి,

బాహువిక్రమకళా పరిణతండయ్య శ
 మదమాదిగుణములం బరగుసాధు,
 తనసర్వమును దాన మొనరించియైన ద
 న్నైతిగించువారి నర్థించుపేద,
 తోరపుంభక్తిజలములఁ దొప్పదోగి-
 యాత్మయందున రమియించునట్టి భోగి,
 సాధుసేవాభిరతి కొనసాగ ఘనులఁ
 బూజ లొనరించి తనిసెడిరాజయోగి.

తా నొకపండితుండు నయి, దంభ మొకింతయు లేక, దేశికుం
 డానతి యిచ్చునంతయు నిజానుభవంబునఁ జేర్చి, యాశ్వర
 ధ్యానపరుండునై ప్రకృతియందుఁ బరాత్పరు నొందునట్లుగాఁ
 బూని కృతార్థుఁడై పరమబోధను మించెను రాజహంసయై.

'ఆ రాజన్యనిచి త్తన్మత్తికిఁ గడున్ హస్తించి, లోలోన దు
 ర్వారంబై యనురాగ ముప్పతిల సంభావించు- నుత్ఫుల్లమా
 స్మేరాన్యంబున దేశికేంద్రుఁ డని తచ్చిప్యాళి శంకించి, హృ
 ద్భారంబౌ వగలన్ దలంతు తమలోఁ దా మిట్లు గూఢంబుగన్

'ఇందలు యోగిచంద్రులు, జితేంద్రియు లిందలు శిష్యు లుండఁ
 నందఱిలోన నీప్రభువు నంతలుసేయు గురుం డిదేమొ? యీ
 చందముఁ జూడ నీతఁ డిట శాసకుఁ డౌటఁ బ్రియంబు సూపు నక
 సందియ మాను; గాక యిల సాధ్యమె తేనికి యోగమారముల్'

స్వార్థపరతంత్రులై బుద్ధిజాడ్యమునను
బాగులు నరపాలు రేడ? యపూర్వమైన
జ్ఞానవిజ్ఞానదక్షులౌ సత్యశీలు
రెఱుంగ రానట్టి తత్త్వంబు నెఱుగు లేడ?

అని చర్చింతురె కాని యందొక రుపాధ్యాయున్ సమీపించి - యే
మని పృచ్ఛింపంగ నేర; రై నను గురుం డవ్వారిభావంబులన్
గనె నంతర్ముఖుఁ డౌట; నంతటఁ దదక్షాంతిన్ నివారించ నొ
య్యనఁ జిత్రక్రియ యొండు సేసె నిజమాయామోగవిస్ఫూర్తితోన్.

ఒకనాఁ డెప్పటివోలె, నాశ్రమమునం దుత్కంఠతన్ వారు వై
దికధర్మాపగ నోలలాడుతఱిఁ దోతెంచెన్ సహామంబులై
సెక లాకాశము నంటుచున్ భురమునన్ జిత్రంబుగా; నంతఁ గొం
డొకవార్తాహరుఁ డేగుదెంచి పలికెన్ భూనాథునిన్ మ్రొక్కుచున్.

‘అకట! నృపాల! రమ్యమణిహర్ష్యము లన్నియు బుగ్గి యయ్యె; దా
వకపురి పూరివోలె నలుప్రక్కల మండుచు నుండె నయ్య! పా
వకునకుఁ దృప్తిలేదు; పయిఁబాటుచు ముట్టుచుఁ గాల్చుచుండె; నిం
తకు ఊణ మాలసించిన వృథా యగునేమొ! ప్రయత్న మంతయున్.’

అన విని, యాజ్ఞవల్క్యుమునియానతిఁ గైకొని, తేర్చిపై రయం
బునఁ జని రాజు గాంచె దనముంగల - దారుణమారణాన్ని కిం
ధనమయి రాజధాని మనసం బగుచుంటయు, గాందిశీకులై
తనప్రజ తల్లడిల్లుచును దల్లికిఁ బిల్లకుఁ దప్పుచుంటయున్.

కొంపలు గూల రగుల్కొనుమంటలోఁ
 జిక్కి యల్లాడుచు స్రుక్కువారు,
 “నుయ్యాలలోఁ బాప లున్నారు రక్షింప
 రే” యంచు నేడ్చి ప్రార్థించువారు,
 మంచ మంటుకొనంగ మసలఁగాఁ జాలక
 యట్టిట్టు కొట్టుమిట్టాడువారు,
 ననదల రక్షింప నరిగిన, దూలంబు
 కూలఁగా ‘హా’ యని కూలువారు,

ముందు వెన్నల మంటలు ముట్టుకొనఁగ
 బిట్టుగాఁ గూయివెట్టుచు నట్టు లిట్టు
 ప్రాణ మఱచేతఁ బట్టుక పఱచువారు
 నై పురంబు కరంబు సంతాప మందె.

నిటలాక్షుని కనుమంటలె
 యిటువలెఁ జెలరేఁగె ననఁగ నెటు గన్గొన్నన్
 జిటపట రేఁగుచు మంటలు
 తటుకునఁ బుటమార్పసాగెఁ దత్పట్టణమున్.

తనప్రజ చెల్లాచెద రొ
 టను- గుండెలు దిటపుతప్పటను గన్గొనుచున్
 జనకుడు వారికిఁ జేనయు
 ఘనకర్తవ్యమును గఱవఁగా నిట్లనియెన్.

‘ప్రజలారా! యిటు చూడుఁ: డిట్లు పరువన్ బాగున్నదే మీకు? నే
ప్రజ వీక్షించి పరుల్ ననున్ గని సితప్రజ్ఞుండుగా నెంతఁ: ర
ట్టి జయశ్రీసముపేతుతా ఘనులు గుండెల్ వ్రేలఁగా దిక్కు కొ
క్క జనుండై వెడఁబాటు మిమ్ము నెఱు పల్కఁబోలునో తెల్పుచీ!

దీనుల దరిఁ జేర్చుటయో
ప్రాణాశల వీడి యెరుల రక్షించుటయో
కానక-మీరే ధైర్యముఁ
బూననిచో మిథిల యింత బూడిద కాదే?-

అటు చూడుఁ! డాదెస నగ్నుల శాంతింపఁ
జేయఁ బ్రధాని కష్టించుచుండె;
నిటువైపు రాకుండునటుల సేనాపతి
శిఖిశిఖావళిని శిక్షించుచుండె;
నల్లదే-వహ్నుల నగ్నిమాపకదళం
బతికప్తపడుచుఁ జల్లార్చుచుండె;
వారదే-యునకు లావనితల- శిశువుల-
వృద్ధులఁ- బసుల- రక్షించుచుండి;

రాప్రయత్నము లన్నిట మీప్రయత్న
ములను జతఁ జేసి, యుత్సాహమునఁ గడంగి
మిథిల రక్షించి, లయకాలమృత్యుతాండ
వమును బోలునీయాపదఁబాప లెండు!”

అనుచు మఱిమఱి చే వీచి తనప్రజలను
హెచ్చరింపంగఁ, జెవరిన హృదయములకు
బలము చేకూరినట్లులే వారు జనకుఁ
గాంచి మిథిలను రక్షింపఁ గడఁగి: రంత.

“అంతఃపుర మంగు కొనెన్”
“అంతంతట నిల్కు”-“డగ్ని నార్పుడు”-“నృపుఁ డే
చెంతం గలఁడో తెల్పుం”
“డంతయుఁ జెయి దాఁటి పోయె” నన్నరవంబుల్.

వినవచ్చిన వెనువెంటనె
జనకుం డట వోయి కాంచె జ్వలనంబున కిం
ధనమై పోవుచు నబలా
జనములతో రాణివాససాధము కూలన్.

ఎట్టకేలకుఁ గొందఱు దిట్ట లచట
సాహసించిరి స్త్రీలరక్షణముకొఱకు;
నెంత ఘోరము! మృత్యులైరి కాంత లెల్ల;
నధిపు పట్టపుదేవియు నందుఁ గలదు!

పెన్నెలచిటునవ్వులతోఁ
గన్నులఁ దెలికాంతితోడఁ-గమనీయగుచి
స్విన్నముఖ గాణిదేహము
మన్నె మసియకాట నచట మహిపతి గాంచెన్.

నిమిషమాత్రమైన నిశ్చలదృష్టితో
రాజు చూడలేదు రాణి; సంత
యాజ్ఞనల్కృతమాని యచటికి నే తెంచె
శిష్యసంఘ మతనిఁ జేరి కొలువ.

అందు సతీధ్యులు కొందఱు దైన్యవి
పాదమేఘంబు లాస్యముల నలము
కొనఁగఁ బల్కిరి; తేర్చి; రనునయించిరి; 'కర్మ
మేనాటికిని దప్ప రాని' దనిరి:
మఱికొందఱు ప్రమాదకారణ మేమి?
యుద్యోగు లెటు వోయి యుండి? రనుచుఁ
బ్రశ్నలఁ గురియించి పరిజనంబులతోడ
గుసగుసల్ వోవుచు గుములు గూడి;

'రీవిపత్తును దప్పించి నృపునిఁ దేర్ప
కున్న మనతపఃఫలముల నెన్న నేల?—
రాణి నిష్పడె బ్రదికించి రాజధాని
శోభలను బొందఁజేతుము—చూడు' డనిరి.

ఒకచిటునవ్వె యెల్లరకు నుత్తరమై చనఁ జూచి మైథిలుం
'డకట! మహాత్ములార! తమయంతటివారలుగూడ మాయతోఁ
బ్రకృతిని గానుపించుకొని వట్టిభ్రమక బడుచో మత్తెట్టిచిం
తకు గురియౌచుఁ బ్రాకృతులు తాపములక నశియింతురోకదా!

జగతిఁ గానుపించు సకలంబు శాశ్వత
సత్య మంచు నమ్మజనునె జనుడు?
స్వప్నమందుఁ గనిన వస్తువు నిత్యమే?
మనసు చేయునట్టి మాయ గాక!

చిత్తమె— హేతువు సకలో
త్పత్తికి, లయకారణంబు: ప్రాజ్ఞులకున్ ద
ద్వైతాని దెలియ నశక్యము:
చిత్తమునకు మించి మాయ చెలఁగునె యెచటన్?

ఆజ్యధారల హుతవహుం డతిశయిల్లు
కరణి విషయేచ్ఛలను దృష్టిపరచు పెట్టు?
మనసు— దరి లేక భీకరమకరసర్ప
నంకులంబైన జలరాశిసరణి దోచు.

మనసు నశియింపఁ గర్మయు మాసిపోవు:
మనసె తనమాయ నీశ్వరు మరుఁగుపరచు:
కనుకఁ బరమార్థతత్వచోదనకు మున్నె
మనసు నరికట్టఁగంటి, నెమ్మదిని గంటి:

కాన మిథిలయు గాఙ్గాయుఁ గలుగునాఁడు
తగుల మింతయు లేదు నా తల్లఁపునందు:
చింత యావంతయును లేదు— కాంత వోష
నగర మిటు కాలుచున్నను నాయెడంద.

పాలకుడ నౌటఁ బ్రజలయాపదలఁ బాప
వలసి- బాధ్యత నెఱవేర్చ వచ్చి యుంటి:
రాజకర్మఁబు నెఱపుధర్మఁబు దక్క-
నంట నేరదు నాహృదయంబు నెన్ది.'

జనకుఁ డిటుల్ వచించిన-ససంభ్రముతాచు మునీంద్రు, 'తార! యీ
తనిమన సిట్టి దంచు, దృఢధర్మము పూని విదేహముక్తి బొం
దిన ఘనుఁ డంచు నేరక యనింద్యచరిత్రుని దేశికోత్తమున్
మనమున సంశయించితిమి-మాయావివేకఫల మృఘమున్.''

అని పశ్చాత్తాపంబును
గనువారల మునులఁ గాంచి కరుణను గురుఁ డి
ట్లనుఁ "జింతం బాయుడు; మీ
మనసునఁ గల సంశయంబు మానెనె" ఇపుడేన్?

తలచితి రొక్కతీరు నను 'ధారుణినాథునిఁ బక్షపాతదృ
ష్టులఁ బరికింతు' నంచు: 'నతఁడున్ మఱియెక్కుడె మా'క టంచుఁగొం
దలపడుచున్న మీకు నొకధర్మము మైథిలుగొప్పఁ జూపఁగాఁ
దలచి యొనర్చితిన్ విలయదావకృతాంతవిలాసలాస్యముల్.

నిజముగ నాయెడందఁ గననేర్తురే భేదము? మీసతీర్థులం
దు జనకుఁ డెట్టివాఁడో మఱి తూఁచుడు మీ మదులందుఁ: బట్టణం
బు, జనులు, రాణి వాసమును బూర్వవిధమ్మున నుండఁ జూడుఁ! డిం
కఁ జనుద మాశ్రమంబు" కనఁగా మునివర్షులు-మోముదమ్ములన్

చింతనము.

అస్మదనుతాపరూపమహాస్రవంతిః
గడిగి, హృదయమ్ము నిర్మలగగనమట్లు
చేసి, భవదీయచరణరాజీవయుగము
చెంత నిల్పుట కెంతో యాసింతుఁ గాని—
ఐహికాశయమతిఁ దడియాఁతెఁ గనులు—
ఎట్టులఁ దరింతు? నీబ్రతు కేసులఁ బుట్టు?

కంటకాన్వత దుగ్ధమకాననముల
నేను గాఢాంధకారమం దేఁగుచుండఁ—
జూపెదవు త్రోవ భవదీయశుభ్రతేజ
మునను; గన్గొనలేక నే మున్ను వోవు
దారిఁ జరియింతు నేగతి దరికిఁ జేరి
నీదుపదములచెంత నే నెలవు కొందు?

ఈవు ప్రేమార్థి వౌచు నిల్లెలు దిరిగి—
కడకు నాయింటిముంగిటిగడప నిలిచి—
చేయి సాతువు: నా శుష్కజీర్ణహృదయ
కుహరమును జూప సిగ్గునఁ గ్రుంగి, కనులు—
ధరణి ఘర్మాంబువుల సించితం బొనర్పఁ
జెంత నిలుతును నిర్ద్వేవచిత్రమట్లు.

పదవుల, ననంతభోగసంపదల నిచ్చి-
హాయి గూర్చుండి జీవితయాత్ర గడపు
మంటి: పది యేమొ? యింటింటి కరిగి భిక్ష
మడుగ వాంఛితు: దీని నే మందు? నాదు
కర్మమా? యేమొ?_ నీయూర్జ్వా గా దనందు!

ఆలును బందుగుల్ కొడుకు లాపదవేళఁ బరిత్యజింతు: రే
వేళను నీడవోలె వెను వెంట నె యుందువు రక్షకుండవై
బేలతనాన రెంటు గల భేద మెఱింగియు వీని నమ్మి, నా
యేలికవైన ని న్మృతచు తేమిది కర్మము?_ దీనబాంధవా!

సోదరుఁ డొక్కఁ డాఱటికి సోలఁగ; నొక్కఁడ లేమిపెంపునక
సోదరి న స్త్రీహీనయయి స్రుక్కుచు నుండఁగ-జాలిఁ జెంది యీక
దాఁ దినఁ, గట్టఁగా మిగులుదాని నొసంగఁగఁ జేయి రాదు: క
ట్టా! దయమాలి-నీచుఁ డగుటక- మది స్వార్థము తాండవించుటక.

నీగోపం బినుమంత లేదు, ప్రభు! నే నిందాగ్నఁడక గాక- యే
కాలంబంజెది యగ్న, మయ్యది యెసంగక-గల్గనంఘములన్
దూలింపన్-దగ వేచియుండెద: వశక్తుండైన నే దేనికో
తూలంబోయెద-దిక్కులే దనుచు నేస్తున్ మీఁద మోహబునన్.

రాకయి శాంతిఁ దక్కి- పతనంబున నభ్యుదయంబునందుఁ గ-
న్నాఱయి యుండ నుండఁ గడు నజ్ఞత-భీకరకాళగాత్రి- నే
కాకివలెన్ భయంబున వికావికలై హృదయంబు విచ్చిపో
నాకులతన్ దపింతు నిను నాత్మఁ దిరంబుగ నిల్పులేకయే.

స్వీయధిషణాతిశయమున-విజ్ఞప్తిగి
 మానవుడు సృష్టిమర్మముల్ గానఁ దొడరి-
 విత్తునకు ముందు వృక్షమొ? - వృక్షమునకు
 విత్తునము ముందొ? తెలియఁగా వెలికలఁబడు.

భాసురకాన్తిస్థంజ మొకవంకఁ దమశ్చటఁ బాపి-తెల్వికిన్
 బాసట యాచు-సంసృతివిపాకముఁ గూర్చెడుత్రోవఁ జూపఁ; బే
 రాసలు గల్గఁ జేయుచుఁ-బరార్థ్య మపావృతముం బానర్చు-మా
 యాసముపార్జితాకృతి, యయారె! యగమ్యము లీ యుదంతముల్

జలధితరంగముల్ జలమునత్వమునం దొకఁడయ్యు, భిన్నభం
 గులఁ గనుపట్టుపోల్కి భవకూపగతంబగు నాత్మయున్ భవ
 ద్విలసితతేజమే యని వివేకులు బోధలు సేతు: రైన నీ
 సిలుగులఁ జిక్కు పేల-మఱి జీవులు నీవయి గ్రాలుచో? బ్రభూ!

జనుడు- సతి యని, సుతు లని, తనకుఁ గూర్చు
 బంధు మిత్రు లటంచు విశ్వాస ముంచి-
 తద్వియోగానలంబునఁ దప్పుఁ డగుచుఁ
 దన్నుఁ గాంచి, పెంచినతల్లిఁ దలఁపలేడు!

స్వేచ్ఛకై కొట్టుకొనియెడు జీవి-శృంఖ
 లములు బంగారువైనను-శమముఁ గనఁడు-
 హేమమయపంజరంబున నిడినమాత్ర
 ఖన్నతను బొందకుండునే కీరరాజు?—

తన కిచ్చినంతలోఁ దనివొంద కెన్నెన్నొ
 కుత్సితవృత్తితోఁ గోరుచుండు;
 కోరినవి లభింపఁ గూర్చి సంతోషించు
 దైవ మెంతటిమహిమాదారుఁ డనుచు;
 దాత కాఁ డీతఁడు దబ్బట యని దూఱుఁ
 దన కలభ్యంబైన తరుణమందు;
 తావు తెన్నుఁ గనక తగులాట మందెడు
 దుష్టమనః క్లేశదోషమునను-

ఇంతియే కాని, ప్రభుఁ డెంత యిచ్చె, దానఁ
 దృష్టిఁ గని, కొంత యితరుల కీయఁ గలిగి,
 నిర్మలుఁడు కానిమనుజునికర్మ మేమొ?
 సకలహృదయార్తిహరణ! యోసాధుశరణ!

కుమారులు భోగవస్తువులకుఁ దపియింతురు: సజ్జనుల్ భవ
 ద్విమలపదాజ్ఞసద్గ్రవసతిఁ గన నెంచి తపింతు: రిద్వరుఁ
 సములు తపించుటకు: తవిలి చచ్చుచుఁ బుట్టుచు నుండు నొక్కఁ; డై
 క్యముఁ గనఁజాలు నీపదమునందు మఱొక్కఁడు- భేదమింతియే.

మృదులతరాచ్చభావముల- రేకులు విచ్చినభక్తకోటిస
 ద్భృదయసరోజపాళి వసియించెడు నీవు- కృతఘ్నురాక్షసా
 స్పదములు-లోభ మోహమదసర్పసమాకులితంబులైన దు
 స్పృదయగుహంతరాళముల నించుకయైనఁ గనంగఁజాలుడే!

సకలకళాప్రపూర్ణబహుసంశ్రితసర్వరహస్యమా-భవ
త్రప్తకటిత సృష్టికావ్యరసపాన మొకించుకఁ జేసి, మానవ
ప్రకర మొనర్చు కావ్యనికరంబు నుతింపఁగ నేరః నైన, నీ
ప్రకటితదివ్యశక్తివివరంబులరంగులఁ జూడ నేట్లునే?!

తడయక, వేగిరింపక, నిదానముమై నిజకార్యదీక్షలోఁ
జెడుగును, మంచి యారసి, విశిష్టపథంబునఁ బోవుసాధకుం
డడరెడు సంతె కాని-యెన్నరె యెటు వల్కిన నట్లు సేయఁ జూ
చెడునతఁ డన్నిటకొ జెడి నశించును సద్గతిఁ గానకుండుటకొ.

అరయక ముందు వెన్నలు-జయంబును గోరి- వళాఫినేత యే
వెరవున నాజ్ఞసేయు, నటు వేగక మైరి నెదుర్చు యోధునా
చరణమువోలే- సాధకు డసంశయన్ముక్తి గురూపదేశముల్
శిరమునఁ దాల్చి ప్రిడిపులఁ జిన్న నెదిర్చి, జయింపఁగాపలేకొ.

ప్రియమూరఁ దనమనశ్రియునికి విన్పించు
బికపత్ని సుస్వరప్రేమగీతి,
నకలంకమై స్నిగ్ధమై తనరెచ్చడు శిశు
పులమోములను వెల్లు తెలిసగవుల,
సంతానమును గాంచి, సమ్మోదభరితయై
యనురాగసిక్తయా జననియెడఁద,
స్వార్థచింతన మన్న పల్లుకెటుంగని త్యాగ
శీలురవితరణశ్రీలహరిని,

ఆ త్మ బోధ.

సంశయాత్ముడు:- నాదునిస్సారజీవననాటకమున
 నెంతకును రక్తి కల్గ దిదేటి శ్రమము?—
 అప్రధానంబు, నజ్ఞాతమైన జన్మ
 మెత్తినా నోటు! ప్రత్యేకహీనభావ
 కలుషితంబయ్యె నామది: యలవి కాని
 చిత్తము నెదుర్పనేల? విశృంఖలముగ
 విషయసుఖదివ్యవాహినీవేగమునను
 గొట్టుకొనిపోయి, యందె యగోచరుండ
 నైనమాత్రానఁ దొడరెడునహిత మేమి?—

విశ్వాసి:- భ్రాంతిఁ జెందకు, మనస! విశ్వాస మెడలి—
 నేనె సర్వస్వతంత్రుండ, నేనె కర్త
 కార్యముల కంచుఁ దలఁచుటఁ—గలిగె నిట్టి
 విభ్రమము సత్యదూర మావికటతర్క:
 మే జగత్కర్త ని న్నెట్టు లేనిమిత్ర
 ముర్వి నిల్పెనో?— తత్సిద్ధి నొప్పరికము
 'సేయకే నిన్ను సాధించుఁ జిత్రగతులఁ;
 గావున ననర్థదం బహంభావ మూఁడ్చి,
 యతని కర్పించి సర్వస్వ మతనికొఱకె
 మనుట నేరిచి శాంతిని గనుట మేలు

పాపి! కృశియింప కోయి! యపారమైన
జననికరుణాలహరి నీచ ఘన విభేద
మెఱుంగ; దిటు చూడ! మెటు ప్రవహించు నందు
నఘము లడుగంట ముచ్చి ధన్యతను గనుము.

అలనుడా! యెన్నినా శ్లిష్టు లన్యచింత
లేక నిదురింతు? - వీయవివేక మేమి? -
జీవితారము వృథగ నశింపకుండఁ
దెలివిఁ గనుమోయి! కన్నులఁ దెరువుమోయి!

భావిపదవులఁ గూర్చి సంపదలఁ గూర్చి
పరమసంతోషమున నోటఁ బలుకు లేక
కలవరించెద వేమేమొ కలలఁ గాంచి;
కలలు కల్లులు కాక నిక్కములె- చూడ?

తనమ్రొల నొకమాటు వినిపింతువా, పాప
ముల నెల్ల క్షమియించు మోక్షదాత,
తన్ను దూషించినఁ దగుమార్గమునఁ ద్రిప్ప
నతము యత్నించెడు శాంతమూర్తి,
వరమొడై ప్రోనఁ దన్ మఱచు కృతఘ్నుడౌ
జడున కెఱిగించు సాత్వికుండు,
తా నొసంగినదానఁ దనివి సెందక, యాస
పడెడుమూర్ఖున కిచ్చు పరమదాత,

విన్నపము

బిరుదు కొన్నావు, ప్రభు! నిటుపేదజనుల
 “కొంగుబంగార” మని యిటు కోపగింప
 బ్రతుకుదెరు వెద్ది-మాబోటి బడుగులకును?
 కంచెయే చేను పేసిర గలదె-దిక్కు?

విషయవాసన లెదలోన వీచి రేగు
 పెనుదుమారమ్ములో నిన్ను వెదుక లేను:
 వగచి కురిసెడు కన్నీటివానలోన
 నణఁగిపోనిమ్ము- పాపదవాగ్నికీల.

దోహదాభావమున నెడఁ దోచినట్టి
 పూజ్యభావంబు లంతంత బ్రంగిపోయె-
 పల్లవించు మదాశయపాదపమ్ము
 మ్రోడువడె; నీపదస్పర్శ మొలక లెత్తు!

ఉదయం బాదిగ మేలు సేయుటలు నీయుల్లాస; మాసత్కృతుల్
 తుద కాత్మిక బరికించి ప్రేముడి నుతుల్ తోడ్తోడఁ జెల్లింప కం
 గద నోలాడి కృతఘ్న భావము బయల్ గావించుటే మత్కృతుల్-
 సదయా! నీకృప కాక వేఱు కలదే? శాసించి నక బ్రోవఁగక.

అనఘ! నాయఘముల్ స్మరించుకొని, నీ హర్ష్యంబునుక జేరి, లో
 నను బాదం బిడలేక యన్యులు భవన్నామంబుఁ గీర్తించి మ
 స్నన లందం గని, నాయభాగ్యదశకున్ నైరాశ్యముం జెంది వే
 దన రోదింతును: జేర్చుకోవె, పతితత్రాణ! భవత్సన్నిధిన్.

ధృతి సెడి యెన్నిమాల్లో నినుఁ దిట్టితిఁ గన్పదినంబులం దవ
జ్ఞతఁ; బ్రభుఁ డుండెనా య నెను సంశయవృత్తిఁ జరించితఁ; మదిన్
వెత యిపు డాఁచి నైవఁ బలవించెద; నీపలుగాక్కిపైఁ గృపా
మృతరసధారలన్ గురియవే! విషయోచ్ఛల మాన్పవే! ప్రభూ!

శిక్షాపాత్రుఁడ నైతి నంచు మదిలోఁ జింతించుచున్-భక్తి ము
ర్ఖిత్వం బొటఁ-గృతాఘశోషణు, మనోభీష్టప్రదాతన్, నినున్
రక్షింపన్ మొఱపెట్ట నోడి, విగతప్రజ్ఞుండనై-నైభవా
పేక్షం గుంది, దురాశలన్ జెడితి: నన్ వీక్షించి, రక్షింపవే!

నీపదపానువుల్ గొని, యనిర్వచనీయసుభాష్టిఁ జేలి, వి
క్షేపముఁ బాసి, యార్ద్రసుగు చిత్తమునన్ నెలకొల్పి- నీలన
ద్రూపము;- నిత్య మర్చనలతో నినుఁ దృప్తునిఁ జేయ నెంత: నీ
శ్రీపదపద్మసన్నిధిని సేవకుఁగా నను నిల్పుకోఁగ జే!

మృగతృష్ణన్ బడి పాటు లేడిక్రియ. బూమెన్ గొన్న భోగాదులన్
దగులన్ బోయి, నిరాశఁ జెందితి: ననర్థంబున దైస్యంబు ప్రే
గగుఁ: బ్రేమామృతపూరమా! కనలు వో నవ్యాజకారుణ్యమున్
దగ! వర్షించి కృతార్థుఁ జేయఁ దఱి కాదా! దీనినందఱుకా!

కుచ్చితమనంబు గోర్కెలచిచ్చుఁ దవుల
దెరువు దోఁపమి వెతఁ గుంది దివులు సెందు
నీయవిశ్వాసి, నవివేకి నేమర వని-
దొడ్లదార వని-ప్రభూ! నీకు దోయిలింతు.

కీవి యనంతవృత్తాల జేర్చుడి త్రోవయుఁ దెన్నుఁ గానకే
దేవునిఁ కెంత సేవచూపదీనిన నూవరతంత్రవృత్తి నం
భావితుఁ జేసి, నేర్పుమెయిఁ బ్రబ్ధిసగాఢతమన్ను జించి, కా
ర్యానహుఁ జేయునట్టి భజదాహృతి నేమనఁ జెల్లు? సద్గురూ!

కటికి చీకట్లలోఁ గన్ను గాన కెంత
తడవియును దెన్ను తోవమి--నడలి-కొఱవి
దయ్యముల నెల్లనీడలఁ దవలి- సాలసి-
హున్నొన్నట్టి ముల్లెయుఁ గ్రుంగదీయ,
నడుగు తడబడ దిక్కటి, యటమటించి,
యంతలోఁ దోడునీడగ ననుసరించు
నిన్నుఁ గని-కయెక్క మెఱపున నెయ్యుండ- వని
నోల్చుకొంటిఁ దదాది యపూర్వైశ్వర్య
సాహసంబులు దనర నీసాయ మొకటి
నూతిగాఁ గొని పయనించుచుంటి- మఱల.

ప్రేమ తొలుకాడఁ బతితులఁ బిలుచునీదు
మెలుపునం దెంత మధునిమ్మ చిలుకునోయి!
హృద్యమున నిన్నుఁ గాదని, మమత సలసి
మనలుసునొక జేరఁ దీయునీమాళిమి, కహళా!
ప్రకృతి పులకకించి కురిసిడుఁ బ్రసవవృష్టి!

నీ యుదాగాతిశయమున - నిన్ను జేర
 రమ్మనుచు బిల్వ జెల్లును - బ్రభు! నీకు -
 గాని, యొకమారు మత్కృతకలుషవితతి
 దలచి హృదయమ్ము భయమున గలగి పోవు:
 దివ్యపురుషుల కైనను! జేసి చూడ
 సలవికానట్టి నీభామ మధిగమింప
 వెఱుకు: నగుటను దీనత పేడికొందు,
 నీదుదాసానుదాసుల పాదసేవ
 యను మహాభాగ్యమున నన్ను మనగ నిమ్ము!

తనదు శేముపి, యోగ్యతఁ దా నొలుంగ
 కారటించుట దక్కి, యన్యశ్రేయమున
 నక్కఱు దీరి, నిర్లిప్తఁడౌ సిసుంగు
 చందమున నిన్ను జననిగ, సద్గురునిగ
 నెఱిగి సుఖయింతు నీవండ నిలిచి, తగ్గి!

న న్నొకదుష్టవర్తను ననాదృతి జూడక చేరి దీసి. ద
 రోప్పన్నతి నాయొనర్చిన మహిమాన్నతపాపము నైచి - యన్నద
 భృన్నతికై నిరంతరము పూని శ్రమించెడి నీవరోపకా
 రోప్పన్నతి కంజలించెద, గురూత్తమ! భక్తజనానోత్సవా!

